

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 11 listopada 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Dyrektywa 2014/41/UE – Europejski nakaz dochodzeniowy w sprawach karnych – Artykuł 14 – Skarga – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 47 – Brak środków odwoławczych w wydającym nakaz państwie członkowskim – Nakaz przeprowadzenia przeszukania, zajęcia i przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji

W sprawie C-852/19

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny, Bułgaria) postanowieniem z dnia 7 listopada 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 listopada 2019 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

Ivanowi Gavanzovowi,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: L. Bay Larsen (sprawozdawca), wiceprezes Trybunału, pełniący obowiązki prezesa pierwszej izby, J.-C. Bonichot i M. Safjan, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Bobek,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu rządu czeskiego – M. Smolek, J. Vlácil i T. Machovičová, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego – E. de Moustier, A. Daniel i N. Vincent, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego – G. Palmieri, w charakterze pełnomocnika, którą wspierał A. Giordano, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu austriackiego – A. Posch, J. Schmoll i C. Leeb, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: bułgarski.

– w imieniu Komisji Europejskiej – początkowo I. Zaloguín i R. Troosters, następnie I. Zaloguín i M. Wasmeier, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 29 kwietnia 2021 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 ust. 4 i art. 14 ust. 1–4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz.U. 2014, L 130, s. 1), a także art. 7 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko Ivanowi Gavanozovowi, oskarżonemu o kierowanie grupą przestępczą i popełnienie przestępstw podatkowych.

Ramy prawne

Dyrektywa 2014/41

- 3 Motywy 2, 6, 18, 19 i 22 dyrektywy 2014/41 mają następujące brzmienie:

„(2) Zgodnie z art. 82 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych w Unii powinna opierać się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, która to zasada jest od czasu posiedzenia Rady Europejskiej w Tampere w dniach 15–16 października 1999 r. powszechnie określana kamieniem węgielnym współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych w Unii.

[...]

(6) W programie sztokholmskim, przyjętym przez Radę Europejską w dniach 10–11 grudnia 2009 r., Rada Europejska uznała, że w dalszym ciągu należy dążyć do utworzenia kompleksowego systemu pozyskiwania dowodów w sprawach o charakterze transgranicznym, opartego na zasadzie wzajemnego uznawania. Rada Europejska zwróciła uwagę, że instrumenty obowiązujące obecnie w tej dziedzinie tworzą rozdrobniony system i że potrzebne jest nowe podejście – oparte na zasadzie wzajemnego uznawania, ale uwzględniające także elastyczność tradycyjnego systemu wzajemnej pomocy prawnej. Dlatego Rada Europejska zaapelowała o to, by zastąpić wszystkie istniejące instrumenty w tej dziedzinie – w tym decyzję ramową Rady 2008/978/WSiSW – kompleksowym systemem, który w jak najszerszym zakresie objąłby wszystkie rodzaje dowodów, przewidywałby terminy wykonania i w maksymalnym możliwym zakresie ograniczał podstawy odmowy.

[...]

- (18) Podobnie jak w przypadku instrumentów wzajemnego uznawania niniejsza dyrektywa nie wpływa na zmianę obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zapisanych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz w Karcie praw podstawowych [Unii Europejskiej]. Aby panowała co do tego jasność, do tekstu należy włączyć konkretny przepis.
- (19) Utworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii opiera się na wzajemnym zaufaniu i domniemaniu przestrzegania przez inne państwa członkowskie prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych. Domniemanie to jest jednak wzruszalne. W związku z tym, jeśli istnieją istotne podstawy do uznania, że wykonanie czynności dochodzeniowej określonej w [europejskim nakazie dochodzeniowym] będzie skutkowało naruszeniem prawa podstawowego oraz że państwo wykonujące zlekceważy swoje obowiązki dotyczące poszanowania praw podstawowych uznanych w karcie, wykonania [europejskiego nakazu dochodzeniowego] należy odmówić.

[...]

- (22) Dostępne środki odwoławcze przeciwko [europejskiemu nakazowi dochodzeniowemu] powinny przynajmniej być równoważne środkom odwoławczym dostępnym w sprawie krajowej przeciwko danej czynności dochodzeniowej. Zgodnie z własnym prawem krajowym państwa członkowskie powinny zagwarantować możliwość zastosowania tych środków odwoławczych, w tym przez poinformowanie w odpowiednim czasie wszelkich zainteresowanych stron o możliwościach i sposobach korzystania z nich. W przypadkach gdy zastrzeżenia do merytorycznych [materialnoprawnych] podstaw wydania [europejskiego nakazu dochodzeniowego] są wnoszone przez zainteresowaną stronę w państwie wykonującym, wskazane jest, by informacje o takim zaskarżeniu przekazać organowi wydającemu oraz by stosownie powiadomić zainteresowaną stronę”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy stanowi:

„1. Europejski nakaz dochodzeniowy (END) to orzeczenie sądowe wydane lub zatwierdzone przez organ wymiaru sprawiedliwości jednego państwa członkowskiego (zwanego dalej »państwem wydającym«) w celu wezwania innego państwa członkowskiego (zwanego dalej »państwem wykonującym«) do przeprowadzenia jednej lub kilku określonych czynności dochodzeniowych w celu uzyskania materiału dowodowego zgodnie z niniejszą dyrektywą.

[...]

2. Państwa członkowskie wykonują [europejski nakaz dochodzeniowy], stosując zasadę wzajemnego uznawania i przestrzegając przepisów niniejszej dyrektywy.

[...]

4. Niniejsza dyrektywa nie ma wpływu na obowiązek poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych zapisanych w art. 6 TUE, w tym prawa do obrony osób objętych postępowaniem karnym, ani nie wpływa na obowiązki ciężące w tym względzie na organach wymiaru sprawiedliwości”.

5 Artykuł 4 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„[Europejski nakaz dochodzeniowy] można wydać:

a) w odniesieniu do postępowania karnego, które wszczął organ wymiaru sprawiedliwości lub które może zostać wszczęte przed organem wymiaru sprawiedliwości w sprawie o przestępstwo na mocy prawa państwa wydającego;

[...]”.

6 Artykuł 6 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Organ wydający może wydać [europejski nakaz dochodzeniowy] jedynie wówczas, gdy spełnione są następujące warunki:

a) wydanie [europejskiego nakazu dochodzeniowego] jest konieczne i proporcjonalne do celów postępowania, o którym mowa w art. 4, przy uwzględnieniu praw przysługujących podejrzanemu lub oskarżonemu; oraz

b) w podobnej sprawie krajowej zarządzenie przeprowadzenia czynności dochodzeniowej(-ych) wskazanej(-ych) w [europejskim nakazie dochodzeniowym] jest dopuszczalne na tych samych warunkach”.

7 Zgodnie z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/41:

„Organ wykonujący uznaje [europejski nakaz dochodzeniowy] przekazany zgodnie z niniejszą dyrektywą, nie wymagając dopełnienia żadnych dodatkowych formalności, oraz zapewnia jego wykonanie w taki sam sposób i w takim samym trybie, jak w przypadku gdyby dana czynność dochodzeniowa została zarządzona przez organ państwa wykonującego, chyba że ten organ wykonujący powołuje się na jedną z podstaw odmowy uznania lub wykonania lub jedną z podstaw odroczenia przewidzianych w niniejszej dyrektywie”.

8 Artykuł 11 ust. 1 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Bez uszczerbku dla art. 1 ust. 4 odmowa uznania lub wykonania [europejskiego nakazu dochodzeniowego] w państwie wykonującym może nastąpić, jeżeli:

[...]

f) istnieją istotne przesłanki uznania, że wykonanie czynności dochodzeniowej wskazanej w [europejskim nakazie dochodzeniowym] byłoby nie do pogodzenia ze spoczywającymi na państwie wykonania obowiązkami wynikającymi z art. 6 TUE i z karty praw podstawowych;

[...]”.

9 Artykuł 14 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, by w odniesieniu do czynności dochodzeniowych wskazanych w [europejskim nakazie dochodzeniowym] przysługiwały środki odwoławcze równoważne środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej.

2. Merytoryczne [Materialnoprawne] podstawy wydania [europejskiego nakazu dochodzeniowego] można kwestionować wyłącznie w drodze zarzutu [skargi] w państwie wydającym, bez uszczerbku dla gwarancji dotyczących praw podstawowych w państwie wykonującym.

3. O ile nie podważy to poufności dochodzenia zgodnie z art. 19 ust. 1, organ wydający i organ wykonujący przedsięwzięciem stosowne środki, by zapewnić przekazanie informacji o przewidzianych w prawie krajowym możliwościach skorzystania ze środków odwoławczych, gdy zaistnieje możliwość ich zastosowania, i w odpowiednim czasie, by umożliwić ich skuteczne wykonanie.

4. Państwa członkowskie zapewniają, by terminy na skorzystanie ze środka odwoławczego były takie same jak terminy obowiązujące w podobnych sprawach krajowych i by były stosowane w sposób gwarantujący możliwość skutecznego skorzystania z tych środków odwoławczych przez osoby, których to dotyczy.

[...]

10 Artykuł 24 tej dyrektywy stanowi:

„1. Jeżeli dana osoba znajduje się na terytorium państwa wykonującego i musi zostać przesłuchana w charakterze świadka lub biegłego przez właściwy organ państwa wydającego, organ wydający może wydać [europejski nakaz dochodzeniowy] w celu przesłuchania świadka lub biegłego z wykorzystaniem wideokonferencji lub innej formy przekazu audiowizualnego, zgodnie z ust. 5–7.

[...]

7. Każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne kroki w celu zapewnienia, by w przypadku gdy dana osoba jest przesłuchiwana na jego terytorium na mocy niniejszego artykułu i mimo obowiązku złożenia zeznań odmawia ich złożenia lub składa zeznania niezgodne z prawdą, jego prawo krajowe było stosowane w taki sam sposób, jak w przypadku gdyby przesłuchanie było prowadzone w ramach postępowania krajowego”.

Prawo bułgarskie

11 Artykuł 107 ust. 2 nakazatelno protsesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego, DV nr 86 z dnia 28 października 2005 r.), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwanego dalej „NPK”), stanowi:

„Sąd gromadzi dowody na podstawie żądań stron, a z urzędu – gdy wymaga tego ustalenie prawdy materialnej”.

12 Zgodnie z art. 117 NPK:

„Na podstawie zeznań świadków można ustalić wszelkie okoliczności faktyczne stwierdzone przez świadka, które przyczyniają się do ustalenia prawdy materialnej”.

- 13 Artykuł 161 ust. 3 NPK ma następujące brzmienie:
„W postępowaniu sądowym przeszukanie i zajęcie przeprowadza się na podstawie postanowienia sądu rozpatrującego sprawę”.
- 14 Artykuł 341 ust. 3 NPK stanowi:
„Wszystkie pozostałe postanowienia i zarządzenia nie podlegają kontroli instancji odwoławczej odrębnie od wyroku”.
- 15 Artykuł 6 ust. 1 zakon za evropeyskata zapoved za razsledvane (ustawy o europejskim nakazie dochodzeniowym, DV nr 16 z dnia 20 lutego 2018 r.) stanowi:
„Po przeprowadzeniu oceny każdego odrębnego wypadku właściwy organ, o którym mowa w art. 5 ust. 1, wydaje europejski nakaz dochodzeniowy, gdy spełnione są następujące kumulatywne przesłanki:
- 1) wydanie europejskiego nakazu dochodzeniowego jest niezbędne i proporcjonalne dla celów postępowania karnego, mając na względzie prawa oskarżonego lub podejrzanego;
  - 2) czynności dochodzeniowe i inne czynności procesowe, w odniesieniu do których wydaje się europejski nakaz dochodzeniowy, w podobnym wypadku mogą zostać przeprowadzone na takich samych warunkach zgodnie z ustawodawstwem bułgarskim”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 16 Przeciwno Ivanowi Gavanozovowi toczy się w Bułgarii postępowanie karne w związku z udziałem w grupie przestępczej utworzonej w celu popełniania przestępstw podatkowych.
- 17 Ścisłej, jest on podejrzany o przywóz do Bułgarii, za pośrednictwem spółek przykrywek, cukru pochodzącego z innych państw członkowskich, w który zaopatrywał się w szczególności w spółce z siedzibą w Czechach, reprezentowanej przez Y, a także o sprzedaż tego cukru na rynku bułgarskim, bez uiszczenia i rozliczenia podatku od wartości dodanej (VAT), poprzez przedstawianie dokumentów o nieprawdziwej treści, zgodnie z którymi wspomniany cukier został wywieziony do Rumunii.
- 18 W tym kontekście Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny, Bułgaria) postanowił w dniu 11 maja 2017 r. wydać europejski nakaz dochodzeniowy mający na celu przeprowadzenie przez organy czeskie przeszukania i zajęcia zarówno w pomieszczeniach wspomnianej spółki z siedzibą w Czechach, jak i w miejscu zamieszkania Y, a także przesłuchanie Y w charakterze świadka za pomocą wideokonferencji.
- 19 W następstwie przyjęcia tego nakazu i po wskazaniu na trudności związane z wypełnieniem części J formularza, zatytułowanej „Środki odwoławcze”, zawartego w załączniku A do dyrektywy 2014/41, sąd ten zwrócił się do Trybunału o dokonanie wykładni szeregu przepisów tej dyrektywy.
- 20 Biorąc pod uwagę w szczególności odpowiedź udzieloną przez ten sąd na wezwanie do udzielenia informacji skierowane przez Trybunał, w pkt 38 wyroku z dnia 24 października 2019 r., Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:892), Trybunał orzekł, że art. 5 ust. 1 dyrektywy 2014/41 w związku z częścią J formularza, o którym mowa w załączniku A do tej dyrektywy, należy

interpretować w ten sposób, że organ sądowy państwa członkowskiego, wydając europejski nakaz dochodzeniowy, nie powinien umieszczać w tej części opisu środków odwoławczych przewidzianych, w stosownym przypadku, w jego państwie członkowskim, które przysługują przeciwko wydaniu takiego nakazu.

- 21 W postanowieniu odsyłającym Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny) wskazał, że w prawie bułgarskim nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od nakazu przeprowadzenia przeszukania, zajęcia lub przesłuchania świadków, ani przeciwko wydaniu europejskiego nakazu dochodzeniowego.
- 22 W tym kontekście sąd ten dąży do ustalenia, czy prawo bułgarskie jest niezgodne z prawem Unii i, na wypadek gdyby taka sytuacja miała miejsce, czy może wydać europejski nakaz dochodzeniowy dotyczący takich czynności dochodzeniowych.
- 23 W tych okolicznościach Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy krajowe uregulowanie prawne, w którym nie przewidziano środków odwoławczych od wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego przeszukania lokalu mieszkalnego i gospodarczego, zajęcia określonych rzeczy i przesłuchania świadka, jest zgodne z art. 14 ust. 1–4, art. 1 ust. 4, motywami 18 i 22 dyrektywy 2014/41 oraz z art. 47 w związku z art. 7 karty, w związku z art. 13 i 8 [europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej »EKPC«)]?

2) Czy w takiej sytuacji można wydać europejski nakaz dochodzeniowy?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 24 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 4, art. 14 ust. 1–4 dyrektywy 2014/41, rozpatrywane w świetle motywów 18 i 22 tej dyrektywy, a także art. 7 i 47 karty, rozpatrywane w związku z art. 8 i 13 EKPC, należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego wydającego europejski nakaz dochodzeniowy, w którym nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji.
- 25 Zgodnie z art. 14 ust. 1 dyrektywy 2014/41 państwa członkowskie zapewniają, by w odniesieniu do czynności dochodzeniowych wskazanych w europejskim nakazie dochodzeniowym przysługiwały środki odwoławcze równoważne środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej.
- 26 O ile w przepisie tym, rozpatrywanym w świetle motywu 22 tej dyrektywy, przewidziano ogólny obowiązek państw członkowskich zapewnienia, by w odniesieniu do czynności dochodzeniowych wskazanych w europejskim nakazie dochodzeniowym przysługiwały środki odwoławcze równoważne środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej [zob. podobnie wyrok z dnia 8 grudnia 2020 r., Staatsanwaltschaft Wien (sfalszowane polecenia przelewu), C-584/19,

EU:C:2020:1002, pkt 60], o tyle nie nałożono w nim obowiązku przewidzenia przez państwa członkowskie środków odwoławczych dodatkowych w stosunku do środków istniejących już w ramach podobnego postępowania krajowego.

- 27 Taki wymóg nie wynika również z brzmienia art. 14 ust. 2 wspomnianej dyrektywy, w którym uściślono jedynie, że materialnoprawne podstawy wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego mogą być kwestionowane wyłącznie w drodze skargi w wydającym nakaz państwie członkowskim.
- 28 W tym kontekście należy przypomnieć, że państwa członkowskie, wdrażając prawo Unii, są zobowiązane do zapewnienia poszanowania prawa do skutecznego środka prawnego, zapisanego w art. 47 akapit pierwszy karty, co stanowi potwierdzenie zasady skutecznej ochrony sądowej [wyrok z dnia 15 kwietnia 2021 r., État belge (okoliczności zaistniałe po wydaniu decyzji o przekazaniu), C-194/19, EU:C:2021:270, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 29 Ze względu na to, że postępowanie dotyczące wydania i wykonania europejskiego nakazu dochodzeniowego jest regulowane dyrektywą 2014/41, obejmuje ono stosowanie prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty, skutkując możliwością zastosowania art. 47 karty (zob. analogicznie wyrok z dnia 16 maja 2017 r., Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 30 To ostateczne postanowienie karty w akapicie pierwszym stanowi, że każdy, czyje prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym artykule.
- 31 W pierwszej kolejności, co się tyczy wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia, należy wskazać, że takie środki stanowią ingerencję w zagwarantowane w art. 7 karty prawo każdej osoby do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się. Ponadto zajęcia mogą naruszać art. 17 ust. 1 karty, w którym uznano prawo każdej osoby do władania, używania, rozporządzania i przekazania w drodze spadku mienia nabytego zgodnie z prawem.
- 32 Każda osoba zamierzająca powołać się na ochronę przyznaną jej na mocy tych postanowień w ramach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu dochodzeniowego mającego za przedmiot dokonanie przeszukania i zajęcia powinna zatem korzystać z zagwarantowanego w art. 47 karty prawa do skutecznego środka prawnego.
- 33 Prawo to wymaga koniecznie, by osoby, których dotyczą takie czynności dochodzeniowe, dysponowały odpowiednimi środkami odwoławczymi umożliwiającymi im, po pierwsze, kwestionowanie prawidłowości i niezbędności tych czynności, i po drugie, żądanie ich odpowiedniej zmiany, jeśli środki te zarządzono lub wykonano niezgodnie z prawem. Na państwach członkowskich ciąży obowiązek określenia w ich wewnętrznym porządku prawnym niezbędnych środków odwoławczych w tym względzie.
- 34 Taki sposób wykładni art. 47 karty odpowiada ponadto wykładni art. 13 EKPC przyjętej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Z orzecznictwa ETPC wynika bowiem, że na mocy tego ostatecznego postanowienia – odpowiadającego w istocie art. 47 akapit pierwszy karty – osoby, których dotyczy przeszukanie i zajęcie, powinny mieć dostęp do procedury umożliwiającej im kwestionowanie prawidłowości i konieczności dokonanego przeszukania i zajęcia oraz uzyskanie ich odpowiedniej zmiany, jeśli środki te zarządzono lub

wykonano niezgodnie z prawem (zob. podobnie wyroki ETPC: z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie Iliya Stefanov przeciwko Bułgarii, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, § 59; z dnia 31 marca 2016 r. w sprawie Stoyanov i in. przeciwko Bułgarii, CE:ECHR:2016:0331JUD005538810, §§ 152–154; a także z dnia 19 stycznia 2017 r. w sprawie Posevini przeciwko Bułgarii, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, §§ 84–86).

- 35 Ponadto przysługujące danej osobie prawo kwestionowania prawidłowości i niezbędności tych środków wymaga, by osoba ta dysponowała środkiem odwoławczym od europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego wykonania wspomnianych środków.
- 36 W tym względzie należy wskazać, że w art. 1 ust. 1 dyrektywy 2014/41 zdefiniowano europejski nakaz dochodzeniowy jako orzeczenie sądowe wydane lub zatwierdzone przez organ wymiaru sprawiedliwości jednego państwa członkowskiego w celu wezwania innego państwa członkowskiego do przeprowadzenia jednej lub kilku określonych czynności dochodzeniowych w celu uzyskania materiału dowodowego zgodnie z tą dyrektywą.
- 37 Na mocy art. 1 ust. 2 wspomnianej dyrektywy państwa członkowskie wykonują europejski nakaz dochodzeniowy, stosując zasadę wzajemnego uznawania i przestrzegając przepisów tej dyrektywy.
- 38 Z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/41 wynika ponadto, że organ wykonujący uznaje europejski nakaz dochodzeniowy przekazany zgodnie z tą dyrektywą, nie wymagając dopełnienia żadnych dodatkowych formalności, oraz zapewnia jego wykonanie w taki sam sposób i w takim samym trybie, jak w przypadku gdyby dana czynność dochodzeniowa została zarządzona przez organ państwa wykonującego, chyba że ten organ wykonujący powołuje się na jedną z podstaw odmowy uznania lub wykonania lub jedną z podstaw odroczenia przewidzianych w tej dyrektywie.
- 39 Z powyższych rozważań wynika, że w ramach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu dochodzeniowego czynności dochodzeniowe są zarządzane przez właściwy organ wydającego państwa członkowskiego i wykonywane przez właściwe organy wykonującego państwa członkowskiego, które co do zasady mają obowiązek uznania europejskiego nakazu dochodzeniowego przekazanego zgodnie z dyrektywą 2014/41 – bez wymagania żadnej innej formalności.
- 40 Ponadto, zgodnie z art. 14 ust. 2 dyrektywy 2014/41 materialnoprawne podstawy wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego mogą być kwestionowane wyłącznie w drodze skargi wniesionej w wydającym nakaz państwie członkowskim.
- 41 W konsekwencji, aby osoby, których dotyczy wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego wydanego lub zatwierdzonego przez organ sądowy tego państwa członkowskiego i mającego za przedmiot przeprowadzenie przeszukania i zajęcia, mogły skutecznie wykonać ich prawo zagwarantowane w art. 47 karty, wspomniane państwo członkowskie powinno zapewnić, by osoby te dysponowały środkiem odwoławczym przed sądem tego państwa członkowskiego, umożliwiającym im kwestionowanie konieczności i prawidłowości tego nakazu co najmniej w odniesieniu do materialnoprawnych podstaw wydania takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego.
- 42 W drugiej kolejności, co się tyczy wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji, należy wskazać, że art. 24 ust. 1 dyrektywy 2014/41 stanowi, że gdy dana osoba znajdująca się na terytorium wykonującego nakaz państwa członkowskiego powinna być przesłuchana jako świadek lub biegły przez właściwe

organy wydającego nakaz państwa członkowskiego, organ wydający może wydać europejski nakaz dochodzeniowy w celu przesłuchania świadka lub biegłego z wykorzystaniem wideokonferencji lub innej formy przekazu audiowizualnego, zgodnie z art. 24 ust. 5–7.

- 43 W art. 24 ust. 7 wspomnianej dyrektywy uściślono, że każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne kroki w celu zapewnienia, by w przypadku gdy dana osoba jest przesłuchiwana na jego terytorium na mocy tego artykułu i mimo obowiązku złożenia zeznań odmawia ich złożenia lub składa zeznania niezgodne z prawdą, jego prawo krajowe było stosowane w taki sam sposób, jak w przypadku gdyby przesłuchanie tej osoby było prowadzone w ramach postępowania krajowego.
- 44 Z powyższego wynika, że odmowa złożenia zeznań w ramach wykonania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji może mieć istotne konsekwencje dla zainteresowanej osoby, na podstawie przepisów przewidzianych w tym względzie w prawie wykonującego nakaz państwa członkowskiego. W szczególności osoba ta może być zobowiązana do stawienia się na przesłuchanie i udzielenia odpowiedzi na pytania zadane w ramach tego przesłuchania – pod rygorem sankcji.
- 45 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ochrona przed arbitralnymi lub dysproporcjonalnymi ingerencjami władzy publicznej w sferę prywatną osoby fizycznej lub prawnej stanowi zaś ogólną zasadę prawa Unii (wyrok z dnia 16 maja 2017 r., *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 46 Trybunał uściślił, że na taką ochronę może powołać się każda osoba – jako na prawo zagwarantowane w prawie Unii w rozumieniu art. 47 akapit pierwszy karty – w celu zakwestionowania przed sądem aktu wywołującego niekorzystne dla niej skutki, jakim jest nakaz przekazania informacji lub sankcja nałożona z uwagi na niezastosowanie się do tego nakazu [zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2020 r., *État luxembourgeois* (ochrona prawna przed wnioskami o przekazanie informacji w prawie podatkowym), C-245/19 i C-246/19, EU:C:2020:795, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 47 W konsekwencji należy stwierdzić, że wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji może wyrzucić niekorzystne skutki dla danej osoby i osoba ta powinna zatem dysponować środkiem odwoławczym od takiego nakazu zgodnie z art. 47 karty.
- 48 Sądy wykonującego nakaz państwa członkowskiego nie są zaś właściwe, zgodnie z art. 14 ust. 2 dyrektywy 2014/41, do rozpatrzenia materialnoprawnych podstaw europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji.
- 49 Z powyższego wynika, że to na wydającym nakaz państwie członkowskim ciąży obowiązek zapewnienia, by każda osoba zobowiązana do stawienia się na przesłuchanie w charakterze świadka lub udzielenia odpowiedzi na pytania zadane jej podczas takiego przesłuchania w wykonaniu europejskiego nakazu dochodzeniowego dysponowała środkiem odwoławczym przed sądem tego państwa członkowskiego umożliwiającym jej kwestionowanie co najmniej materialnoprawnych podstaw wydania takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego.

50 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 14 dyrektywy 2014/41, rozpatrywany w związku z art. 24 ust. 7 tej dyrektywy i art. 47 karty, należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego wydającego europejski nakaz dochodzeniowy, w którym nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji.

W przedmiocie pytania drugiego

51 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 4 i art. 14 ust. 1–4 dyrektywy 2014/41, rozpatrywane w świetle motywów 18 i 22 tej dyrektywy, a także art. 7 i 47 karty w związku z art. 8 i 13 EKPC, należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wydaniu przez właściwy organ państwa członkowskiego europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji, gdy w uregulowaniu tego państwa członkowskiego nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego.

52 W art. 6 ust. 1 dyrektywy 2014/41 uzależniono wydanie europejskiego nakazu dochodzeniowego od przestrzegania dwóch przesłanek. Po pierwsze, wydanie tego nakazu musi być konieczne i proporcjonalne do celów postępowania, o którym mowa w art. 4 tej dyrektywy, przy uwzględnieniu praw przysługujących podejrzanemu lub oskarżonemu. Po drugie, w podobnym postępowaniu krajowym zarządzenie przeprowadzenia czynności dochodzeniowych wskazanych w europejskim nakazie dochodzeniowym powinno być dopuszczalne na tych samych warunkach.

53 Jest prawdą, że w przepisie tym nie odniesiono się do wzięcia pod uwagę – przy wydaniu europejskiego nakazu dochodzeniowego – praw osób, których dotyczą czynności dochodzeniowe wskazane w tym nakazie, innych niż podejrzanemu lub oskarżonemu.

54 Należy jednak przypomnieć, że w szczególności z motywów 2, 6 i 19 wspomnianej dyrektywy wynika, że europejski nakaz dochodzeniowy jest jednym z instrumentów współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, o której mowa w art. 82 ust. 1 TFUE, która opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych. Zasada ta, będąca kamieniem węgielnym współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, opiera się z kolei na wzajemnym zaufaniu i wzruszalnym domniemaniu przestrzegania przez inne państwa członkowskie prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych [zob. podobnie wyrok z dnia 8 grudnia 2020 r., Staatsanwaltschaft Wien (sfalszowane polecenia przelewu), C-584/19, EU:C:2020:1002, pkt 40].

55 W ramach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu dochodzeniowego zagwarantowanie poszanowania tych praw należy w pierwszym rzędzie do wydającego nakaz państwa członkowskiego, co do którego należy domniemywać, że przestrzega ono prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych uznanych w tym prawie (zob. analogicznie wyrok z dnia 23 stycznia 2018 r., Piotrowski, C-367/16, EU:C:2018:27, pkt 50).

56 Jednakże niemożność kwestionowania w wydającym państwie członkowskim niezbędności i prawidłowości europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji co najmniej

w odniesieniu do materialnoprawnych podstaw wydania tego nakazu, skutkuje naruszeniem prawa do skutecznego środka prawnego, o którym mowa w art. 47 karty, mogącym wykluczać zastosowanie wzajemnego uznawania w stosunku do tego państwa członkowskiego.

- 57 Ponadto należy przypomnieć, że państwa członkowskie są zobowiązane – między innymi zgodnie z zasadą lojalnej współpracy wyrażoną w art. 4 ust. 3 akapit pierwszy TUE – zapewnić na swym terytorium stosowanie i poszanowanie prawa Unii oraz podjąć w tym celu wszelkie środki ogólne lub szczególne, które są odpowiednie dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z traktatów lub aktów instytucji Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 6 marca 2018 r., *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 A zatem, w szczególności w świetle istotnej roli zasady wzajemnego uznawania w systemie ustanowionym w dyrektywie 2014/41, to do wydającego nakaz państwa członkowskiego należy stworzenie warunków, w których organ wykonujący nakaz będzie mógł skutecznie udzielić swego wsparcia zgodnie z prawem Unii.
- 59 Ponadto, jak wynika z pkt 43 niniejszego wyroku, dyrektywa 2014/41 jest oparta na zasadzie wykonywania europejskich nakazów dochodzeniowych. Jej art. 11 ust. 1 lit. f) umożliwia organom wykonującym odstępianie od tej zasady, tytułem wyjątku, po przeprowadzeniu oceny danego wypadku, gdy istnieją istotne przesłanki uznania, że wykonanie czynności dochodzeniowej wskazanej w europejskim nakazie dochodzeniowym byłoby niezgodne z prawami podstawowymi zagwarantowanymi w szczególności w karcie. Jednakże, wobec braku jakiegokolwiek środka odwoławczego w wydającym nakaz państwie członkowskim, zastosowanie tego przepisu stałoby się systemowe. Taki skutek byłby niezgodny zarówno z ogólną systematyką dyrektywy 2014/41, jak i z zasadą wzajemnego zaufania.
- 60 W konsekwencji, jak w pkt 81–84 opinii wskazał rzecznik generalny, wydanie europejskiego nakazu dochodzeniowego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że jego wykonanie skutkowałoby naruszeniem art. 47 karty – i którego to wykonania należy zatem odmówić w wykonującym państwie członkowskim na podstawie art. 11 ust. 1 lit. f) tej dyrektywy – nie jest zgodne z zasadami wzajemnego zaufania i lojalnej współpracy.
- 61 Jak wynika zaś z analizy pytania pierwszego, wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji, którego prawidłowość nie może być przedmiotem skargi przed sądem wydającego ten nakaz państwa członkowskiego, może skutkować naruszeniem prawa do skutecznego środka prawnego, o którym mowa w art. 47 akapit pierwszy karty.
- 62 W świetle wszystkich powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że art. 6 dyrektywy 2014/41, rozpatrywany w związku z art. 47 karty i art. 4 ust. 3 TUE, należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wydaniu przez właściwy organ państwa członkowskiego europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji, gdy w uregulowaniu tego państwa członkowskiego nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego.

W przedmiocie kosztów

- 63 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych, rozpatrywany w związku z art. 24 ust. 7 tej dyrektywy i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego wydającego europejski nakaz dochodzeniowy, w którym nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji.**
- 2) **Artykuł 6 dyrektywy 2014/41, rozpatrywany w związku z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 4 ust. 3 TUE, należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wydaniu przez właściwy organ państwa członkowskiego europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego dokonania przeszukania i zajęcia oraz przeprowadzenia przesłuchania świadka w ramach wideokonferencji, gdy w uregulowaniu tego państwa członkowskiego nie przewidziano żadnego środka odwoławczego od wydania takiego europejskiego nakazu dochodzeniowego.**

Podpisy